

حجة الاسلام سعيد سالاریان

مدیر مؤسسه خدمات کامپیوتری نور

ناشران الکترونیک هنوز جایگاه روشنی ندارند

• اشاره

نشر الکترونیک به عنوان پدیده‌ای جدید در حوزه انتشارات رو به فزونی است. نشر مکتوب که تا اواخر هزاره دوم محلی برای نشر علم و دانش بود، اینک در آستانه هزاره سوم جای خود را به نشر رقمی (دیجیتالی) یا الکترونیک می‌سپارد. اگر چه اصطلاح نشر الکترونیک در گستره علم و دانش فراگیر شده است، اما هنوز مفهوم واقعی آن برای برخی مبهم و ناشناخته است. فرصتی به دست آمد که با یکی از دست‌اندرکاران این حوزه گفت و گویی انجام دهیم تا برای شفاف ساختن مفاهیم این پدیده جدید از اندوخته‌های علمی‌شان بهره‌مند شویم. جناب حجة الاسلام سالاریان، مدیر مؤسسه خدمات کامپیوتری نور و نماینده مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی در مجمع ناشران الکترونیک، به سؤالات ما در این زمینه پاسخ گفتند. نظر خوانندگان عزیز را به این گفت و گو جلب می‌کنیم.

● **ضمن تشکر از جناب عالی که با وجود مشغله‌های فراوان خود فرصتی را در اختیار ما قرار دادید. نخست بفرمایید چه تعریفی از نشر الکترونیک ارائه شده است؟ آیا همه نرم‌افزارها را شامل می‌شود؟**

□ در پاسخ به این سؤال ابتدا باید کتاب الکترونیک را تعریف کرد. کتاب الکترونیک به کلیه محصولات فرهنگی و آموزشی که به صورت دیجیتالی پیاده‌سازی و پردازش شده باشند، اطلاق می‌گردد. در نتیجه، انتشار نرم‌افزاری هر نوع کتاب الکترونیکی براساس تعریف بالا، نشر الکترونیک بوده و هر شخص حقوقی که طبق ضوابط خاصی، مجوز نشر الکترونیک را از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی دریافت نماید، قانونا ناشر الکترونیک نامیده می‌شود. اما در پاسخ به این سؤال که آیا این تعریف همه انواع نرم‌افزارها را شامل می‌شود یا خیر، باید عرض کنم که با عنایت به تعاریف فوق، محصولات ذیل از دیدگاه مجمع ناشران الکترونیک خارج از این تعریف بوده و جایگاهی در نشر الکترونیک ندارند:

الف (محصولات صرفا صوتی (موسیقی)؛

ب (محصولات صرفا تصویری (فیلم)؛

ج (نرم‌افزارهای سیستم عامل و کامپایلرها؛

د (نرم‌افزارهای یوتیلیتی و مدیریت پایگاه‌های اطلاعات و نظایر آن؛
ه (نرم‌افزارهای اتوماسیون اداری؛
و (نرم‌افزارهای بازی (Game)
که جنبه آموزشی و فرهنگی نداشته باشند؛

ز (کلیه نرم‌افزارهای خارجی (البته بجز مواردی از نشر الکترونیک خارجی که به نحوی رسماً از سوی تولیدکننده به نماینده داخلی واگذار شده باشد).

● **انگیزه تشکیل مجمع چه بود؟**

□ همه دوستانی که هم اکنون به عنوان هیأت مؤسس مجمع ناشران الکترونیک مدت سه سال است در جلسات مکرر و طولانی، مباحث این مجمع را پیگیری می‌کنند، عمده دست اندرکاران نشر الکترونیک کشور هستند که همگی در راستای تقویت بنیه فرهنگی این ملت، تمام هم و غم خود را با انگیزه اعتلای فرهنگی این کشور و با هزینه‌های شخصی و بدون هیچ‌گونه کمک دولتی و یا استفاده از تسهیلات فرهنگی، در این مسیر قرار داده‌اند و با درک این معضل و احساس آن، اقدام به تأسیس این مجمع نموده‌اند و به طور جدی پیگیر تثبیت آن هستند.

متأسفانه! باید عرض کنم آنچه در کشور ما پس از چندین سال به عنوان توسعه فناوری اطلاعات مطرح می‌گردد - که با عنوان (IT) یا تکنولوژی

اطلاعات در همه جای دنیا مطرح است - با ظرافتی خاص و با اضافه کردن یک حرف در این عبارت (ICT) ، از محل محتوا و اطلاعات به وادی ساخت‌افزایی و معادلات اقتصادی در این موضوع کشیده می‌شود که البته در جای خود لازم است. بعد از آن تازه به این فکر می‌افتیم که در این ظروف بسیار زیبا و گران قیمت، چه مظروفی و چه محتوایی باید منزل گزیند و به این طریق همچنان موضوع محتوا که عمود این خیمه است، مورد غفلت قرار می‌گیرد .

تیین این مشکل و سوق دادن افکار مسؤولان به اهمیت دادن به موضوع محتوا در بحث (IT) ، انگیزه اصلی برای تشکیل این مجمع بوده است که خود به خود مباحث حمایتی را نیز به دنبال خواهد داشت.

● **جمع ناشران الکترونیک از چه**

زمانی و با چه اهدافی تشکیل شد؟

□ مجمع ناشران الکترونیک از سال ۱۳۷۹ با هدف تثبیت جایگاه نشر الکترونیک در کشور و در نتیجه حمایت از فعالان این صنف، تأسیس شده و اکنون سال سوم فعالیت خود را سپری می‌کند. چنانچه مستحضر هستید هم اکنون در کشور، قوانین خاصی جهت ناشران سنتی و حمایت از حقوق ایشان موجود است و این صنف، از یکسری تسهیلات دولتی در حد بضاعت

هم اکنون با پیشرفت تکنولوژی و ظهور رایانه در عرصه‌های مختلف فرهنگی از جمله عرصه نشر، هنوز جایگاه روشنی برای یک کتاب الکترونیک (E-Book) و برای ناشران الکترونیک به نحو عملی و واقعی وجود ندارد. طبیعی است تا وقتی که این جایگاه به شکل صحیح در کشور تبیین و تثبیت نگردد، سخن از حقوق و حمایت از ناشران چندان ثمربخش نخواهد بود.

سیاست‌گذاری نشر الکترونیک از هفته گذشته با عضویت ۲ عضو از مجمع ناشران الکترونیک در محل وزارت ارشاد آغاز شده است.

همچنین به دنبال تصویب قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای مصوب ۷۴/۱۰/۴، مجمع ناشران الکترونیک پیگیری‌های بسیار جدی را در خصوص تدوین و اصلاح آیین‌نامه اجرایی این قانون نموده است که هم اکنون نیز ادامه دارد.

موارد عملیات اجرایی از قبیل اجرای نمایشگاه‌ها - نظیر برگزاری سومین نمایشگاه نشر الکترونیک - از دیگر فعالیت‌های این مجمع است که به جهت رعایت اختصار به همین مقدار بسنده می‌کنم.

• آیا مجمع در حیطه خاصی

همچون حوزه علوم اسلامی فعالیت دارد یا خیر؟

• چه فعالیت‌هایی تاکنون صورت

گرفته است؟

□ البته پاسخ به این سؤال به گونه تفصیلی؛ یعنی گزارش عملکرد سه ساله مجمع که جریان تثبیت جایگاه خود را به طور جدی دنبال می‌کند، مجال وسیع می‌طلبد. اما به طور اجمال، عمده فعالیت این مجمع پیگیری همان هدف اصلی؛ یعنی تثبیت معنای نشر و ناشر الکترونیک در کشور بوده است که این مهم طی ده‌ها جلسه داخلی و همچنین جلسات متعدد با مسؤولان مختلف حوزه‌های فرهنگی و قانونی همچون: وزارت ارشاد، آموزش و پرورش، شورای عالی انفورماتیک، قوه قضاییه، دادگستری و مجلس مورد بررسی قرار گرفته است و حاصل آن در حال حاضر، تشکیل دفتر نشر الکترونیک در وزارت ارشاد می‌باشد که طی ماه جاری انجام شده و جلسات کمیته شورای

وزارتخانه‌های مرتبط برخوردار هستند و این مطلب خود گویای تأیید و پذیرش جایگاه نشر سنتی در فرهنگ و قوانین جاری این کشور است و حال آن که هم اکنون با پیشرفت تکنولوژی و ظهور رایانه در عرصه‌های مختلف فرهنگی از جمله عرصه نشر، هنوز جایگاه روشنی برای یک کتاب الکترونیک (E-Book) و برای ناشران الکترونیک به نحو عملی و واقعی وجود ندارد.

طبیعی است تا وقتی که این جایگاه به شکل صحیح در کشور تبیین و تثبیت نگردد، سخن از حقوق و حمایت از ناشران چندان ثمربخش نخواهد بود.

بنابراین، مجمع ناشران الکترونیک هدف اصلی خود را «تثبیت جایگاه نشر الکترونیک» تعیین نموده و کلیه فعالیت‌های خود را با توجه به این محور اصلی تنظیم کرده است.

□ خیر، مجمع ناشران الکترونیک با هدف پوشش و حمایت از کلیه ناشران الکترونیک، خود را محدود به حوزه خاصی همچون علوم اسلامی نکرده است. گرچه هم اکنون مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی با تولید نرم‌افزارهای حوزه علوم اسلامی، از ارکان جدی این مجمع به حساب می‌آید.

● در زمینه مشارکت سایر شرکت‌های تولید کننده و عرضه کننده نرم‌افزار، بویژه در گستره علوم اسلامی چه فعالیت‌هایی صورت گرفته است؟

□ در زمینه مشارکت سایر شرکت‌های تولید کننده نرم‌افزار در حال حاضر فعالیت خاصی را نمی‌توان ذکر کرد، اما دعوت به عضویت و اخذ پروانه نشر سنتی و در پی آن دریافت پروانه نشر الکترونیک، اساسی‌ترین قدم در این مسیر است که این دعوتنامه برای اکثر قریب به اتفاق این شرکت‌ها ارسال گردیده که باید سریعاً مراحل یادشده را طی نمایند. در این مورد، دبیرخانه مجمع ناشران الکترونیک پاسخگوی سؤالات احتمالی این عزیزان می‌باشد.

● چه کارهایی در خصوص مشارکت سایر تولیدکنندگان در مورد اجرای قوانین حق التألیف و جلوگیری از کپی برداری غیرمجاز صورت گرفته است و اصولاً حوزه فعالیت مجمع به این مباحث نیز مرتبط است یا خیر؟

□ ابتدا

بخش آخر سؤال

شما را پاسخ می‌دهم.

در حال حاضر با توجه

به وضعیت اسف‌بار

کپی‌برداری غیرمجاز از

محصولات تولید

کننده‌ها و متأسفانه

عدم پیگیری

جدی مسؤولان

در این باره، این

موضوع گرچه به

عنوان هدف مطرح

نیست، اما اینک در

قالب یکی از اصلی‌ترین

فعالیت‌های مجمع به طور بسیار جدی

در حال پیگیری است که من فرصت را

مغتنم شمرده، این مژده را به

تولیدکنندگان می‌دهم که آیین‌نامه

اجرای قانون حمایت از حقوق

پدیدآورندگان نرم‌افزاری مصوب سال

۷۹، هم اکنون به همت عزیزان فعال در

قوه قضاییه و سازمان توسعه قضایی با

همکاری جدی مجمع ناشران

الکترونیک در حال اصلاح بوده و

إن شاء الله در آینده‌ای نزدیک جهت اجرا ابلاغ خواهد شد.

همچنین به طور موازی، آموزش

قضات در دادگستری جهت رسیدگی به

این گونه پرونده‌ها و کسب تخصص

ویژه بدین منظور انجام شده است.

یکسری از فعالیت‌های حقوقی نیز از

طرف مجمع ناشران الکترونیک انجام، و

در حال سیر مراحل طبیعی خود می‌باشد

که به ملاحظات خاص از ذکر این

مراحل معذورم.

عمده فعالیت این مجمع پیگیری همان هدف اصلی؛ یعنی تثبیت معنای نشر و ناشر الکترونیک در کشور بوده است. همچنین پیگیری‌های بسیار جدی در خصوص تدوین و اصلاح آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای و برگزاری سومین نمایشگاه نشر الکترونیک، از دیگر فعالیت‌های مجمع است.

گرفته است؟

□ در این مورد باید اقرار کنم که به جهت حیطه گسترده فعالیت در این سه سال و محدودیت‌های مختلف، فعالیت مناسبی برای اطلاع‌رسانی در مورد تشکیل مجمع و فعالیت‌های آن صورت نگرفته است که ان شاءالله طی برنامه‌های در دست اقدام بزودی جبران خواهد شد.

● چشم‌انداز نشر الکترونیک بویژه

در حیطه علوم اسلامی را چگونه

ترسیم می‌کنید؟

□ آنچه بر اهل این فن پوشیده نیست و آگاهان فرهنگی جامعه که با موضوع فناوری جدید و سرعت‌رو به رشد آن در دنیا آشنا هستند، این است که حضور در اکثر عرصه‌های زندگی بدون استفاده از فناوری رایانه امکان‌پذیر نیست. به همین جهت، گفته‌اند که از سال ۲۰۰۰ هر کس با کامپیوتر آشنایی نداشته باشد، بی‌سواد است و بدین‌گونه ارتباط علم و دانش و عرصه فرهنگ را

مراحل نهایی انجام شده است. اما از جهت نوع تسهیلات به عنوان اهمّ موضوعات می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

الف) پرداخت وام تولید محصول جهت پروژه‌های طویل‌المدت و خرید دفتر کار؛

ب) بودجه تحقیقات جهت طراحی قفل‌های ایمنی نرم‌افزاری؛

ج) بودجه‌های بلاعوض برای پیگیری‌های حقوقی با سقف معین؛

د) سوسید شرکت در نمایشگاه‌های خارجی؛

ه) معافیت ناشران الکترونیک از برخی مالیات‌های و یا تقلیل آنها؛

و) اجازه فعالیت نشر در محلّ مسکونی.

و موارد بسیار دیگر که مذاکرات اساسی آن با مسؤولان محترم وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی انجام شده است که امیدوارم بزودی اعلام گردد.

● در مورد اطلاع‌رسانی فعالیت‌ها

و برنامه‌های مجمع چه تلاشی صورت

هم اکنون مجمع ناشران الکترونیک آمادگی دارد تا موارد مستند از کپی‌برداری غیر مجاز یا عدم رعایت حقّ التألیف در زمینه نشر الکترونیک را پیگیری نماید.

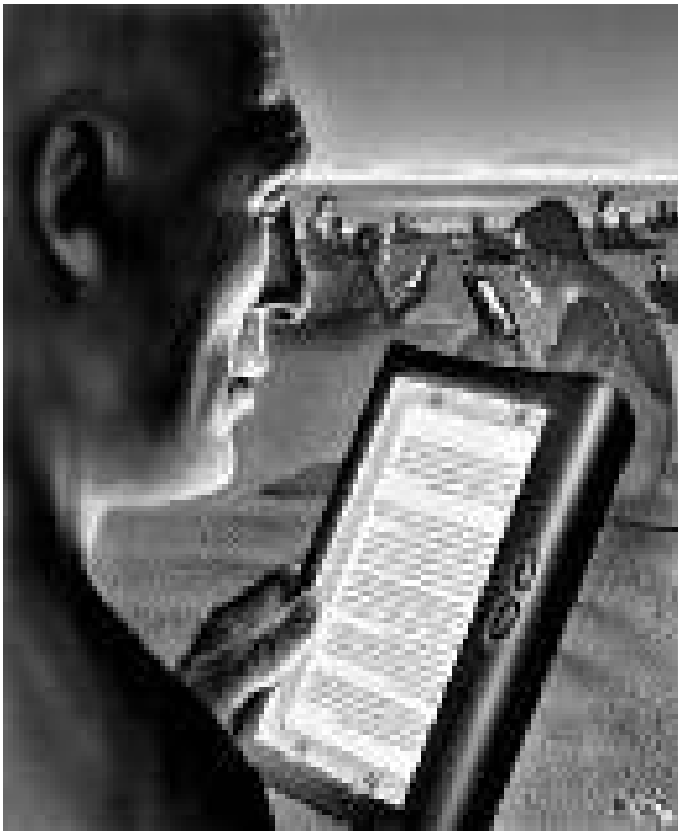
● در خصوص حمایت از ناشرینی

که تازه به حوزه نشر الکترونیک وارد می‌شوند، چه مساعدت‌هایی مدّ نظر

مجمع است؟

□ در مورد مساعدت و حمایت از ناشران جدید یا ناشران با سابقه، واقعیت امر این است که باید حمایت‌های جدی با اجرای قانون و ایجاد تشکّل ناشران الکترونیک توسط وزارت ارشاد انجام پذیرد که مقدمات این امر تا مرز

ظهور رایانه‌ها در منازل، دفاتر کار و مدارس؛
فعال شدن ارتباطات بین‌المللی از طریق خط
تلفن، ماهواره و امواج رادیویی در قالب
شبکه‌های اطلاعاتی اینترنت، جلوه‌های همان
عبارت معروف دهکده جهانی است. در این
بین، چه با نگرش دفاع از عقاید و فرهنگ در
مقابل تهاجم بی‌رحمانه فرهنگی دشمن، و
چه با دید صدور و ارسال تفکرات دینی،
انقلابی و مذهبی به این امر نگاه کنیم، به
نظر این‌جانب وظیفه عالمان دین و حوزه
علوم اسلامی، حضور جدی در حوزه فناوری
اطلاعات و به دست داشتن ابتکار عمل در
این خصوص است

در این دهکده جهانی بدون ابزار
الکترونیک ممکن نیست. بحمدالله حوزه
علمیه قم بر این مهم واقف است و
تاکنون فعالیت‌های بسیار خوبی را در
این زمینه برداشته است که امیدوارم با
حمایت جدی علما، مسؤولان و عزیزان
فعال در این عرصه روز بروز شاهد
موفقیت‌های جدیدتری باشیم. ■

و چه با دید صدور و ارسال تفکرات
دینی، انقلابی و مذهبی به این امر نگاه
کنیم، به نظر این‌جانب وظیفه عالمان
دین و حوزه علوم اسلامی، حضور جدی
در حوزه فناوری اطلاعات و به دست
داشتن ابتکار عمل در این خصوص است
که بحمدالله حوزه علمیه قم در این
زمینه گام‌های بسیار مثبتی برداشته
است و چشم‌اندازی بسیار روشن و قابل
قبول ارائه نموده است.

خلاصه این که چنانچه فرموده‌اند:
«انتشروا الهدی من حیث تنتشر
الضلاله»، نشر فرهنگ و عقاید اسلامی

با فناوری روز بیان نموده‌اند. بدیهی
است گام برداشتن در عرصه علوم
اسلامی نیز بدون استفاده از این ابزار
روز نه تنها مشکل که شاید در آینده‌ای
نه چندان دور، محال باشد.

ظهور رایانه‌ها در منازل، دفاتر کار و
مدارس؛ فعال شدن ارتباطات بین‌المللی
از طریق خط تلفن، ماهواره و امواج
رادیویی در قالب شبکه‌های اطلاعاتی
اینترنت، جلوه‌های همان عبارت معروف
دهکده جهانی است. در این بین، چه با
نگرش دفاع از عقاید و فرهنگ در
قابل تهاجم بی‌رحمانه فرهنگی دشمن،